

Croeso i Gaersws - Welcome to Caersws

Pentref Fictoriaidd yw Caersws, sydd â dechreuad hynafol - Efallai nad ydych yn sylweddoli, ond rydych yn sefyll mewn lleoliad sydd â hanes cyfoethog dros ben.

Gellir dysgu mwy am orffennol Caersws o'r paneli dehongli a osodwyd o gwmpas y pentref a ger Eglwys Llanwnnog; dangosir eu lleoliadau ar y map o'r awyr isod - **Tra bo chi yma, beth am fynd i grwydro.**

Y Fictoriaid oedd yn gyfrifol am adeiladu'r tloty, y rheilffordd a'r rhan fwyaf o'r tai sy'n creu cymeriad presennol y pentref, ond mae hanes llawer hŷn gysylltiedig â Chaersws. O'r tirwedd o'i chwmpas y deillia hanes cyfoethog Caersws.

Lleolir y pentref yng nghanol Basn Caersws, arena naturiol hynod sydd o bwysigrwydd strategol a hanesyddol eithriadol drwy Gymru, sy'n golygu fod Caersws yn ffocws naturiol o safbwynt cysylltiadau.

Mae archeolegwyr wedi darganfod arteffactau sy'n dyddio o'r cyfnod Neolithig (3500 CC) a charneddau o'r Oes Efydd (2300 CC) mewn caeau o gwmpas y pentref.

Mae cymunedau o'r Oes Haearn oedd yn byw yn yr ardal ar ôl tua 700 CC wedi gadael tystiolaeth fwy amlwg o'u presenoldeb, sef bryngaer Cefn Carnedd, ond yn wir, y Rhufeiniaid oedd yn gyfrifol am roi Caersws ar y map.

Sefydlwyd caerau Rhufeinig yn ardal Caersws i orfodi awdurdod y Rhufeiniaid ac i ddiogelu man croesi pwysig ar yr afon Hafren, yng nghanol y rhwydwaith o ffyrdd Rhufeinig.

Ystyr Caersws yw "caer Swys" - yn anffodus, nid oes gennym unrhyw wybodaeth am Swys. Yn ôl traddodiad mae'n debyg mae brenhines oedd Swys Wen. Galwyd y Gaer yn Caer Swys Wen ar un adeg. Er nad yw'r enw cyfoes yn ymddangos tan 1783, ceir y cyfeiriad cynharaf at yr enw Kairesosse ym 1470/1.

Heddiw, mae Caersws yn gymuned gyfeillgar sy'n ffynnu, gydag ysgol, meddygfa, swyddfa bost, cigydd, caffi a deli, oriel gelf, cwrs golff, siopau, tafarndai a bwytai i gyd ar gael heb fod ymhell o'r arwydd hwn.

Caersws is a Victorian village with ancient origins - You may not realise it, but you are standing in a location that has a very rich history.

You can learn more about Caersws's past from the interpretation panels that have been installed around the village and at Llanwnnog Church; their locations are shown on the birds-eye view below - While you're here, why not have a look around.

The Victorians constructed the workhouse, railway and most of the houses that give the village its present character, but Caersws has a much longer history. Caersws owes its wealth of history to the landscape that surrounds it.

The village is situated at the centre of the Caersws Basin, a remarkable natural arena of exceptional strategic and historical importance in Wales, making Caersws a natural focus for communications.

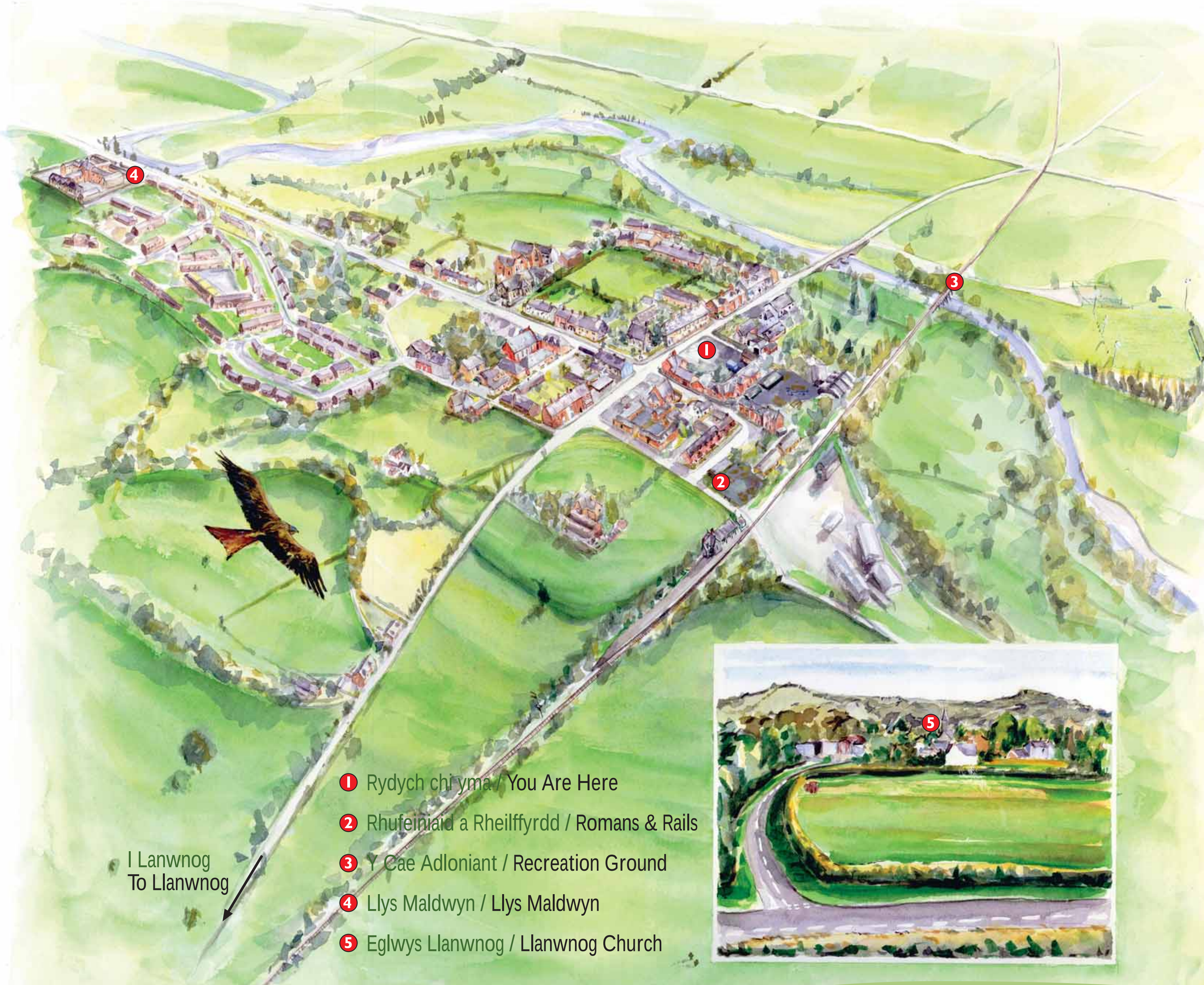
Archaeologists have discovered artifacts from the Neolithic period (3500 BC) and Bronze Age burial monuments (2300 BC) in the fields surrounding the village.

Iron Age communities that lived in the area after about 700 BC have left more obvious evidence of their presence in the form of Cefn Carnedd hillfort, but it was the Romans that really put Caersws on the map.

The Roman forts at Caersws were established to impose Roman rule and to protect an important fording point on the river Severn, situated at the heart of the Roman road network.

The name Caersws means the "fort of Swys", unfortunately we don't know who Swys was. Tradition maintains she was a queen, Swys Wen (*gwen* 'fair'), and the fort was once called Caer Swys Wen. Although the modern form of the name does not appear until 1783, the earliest reference, in 1470/1 is to Kairesosse.

Caersws today is a friendly and thriving village community, with a school, doctor's surgery, post office, butchers, cafe & deli, art gallery, golf course, shops, public houses and restaurants all available within a short distance of this sign.

Darluniad gan Chris Wallbank/Illustration by Chris Wallbank..

Rhufeiniaid a Rheilffyrdd - Romans and Railways

Mae dau gyfnod o ddatblygu'n gyfrifol am fodolaeth Caersws heddiw; y cyntaf oedd sefydlu caer Rufeinig yma yn y 70au OC, a'r ail oedd dyfodiad y rheilffyrdd yn ystod y 1860au. O'r lleoliad hwn, mae effaith y ddau gyfnod yn amlwg i'w gweld.

Mae'r gwrthgloddiau sydd i'w gweld ochr draw'r ffordd yn weddillion y rhagfur oedd ar un adeg yn amgylchynu'r gaer Rufeinig. Adeiladwyd y ffermdy sy'n sefyll ym mhen draw'r cae yn union uwchben y Principia neu brif adeilad y gaer, a leolwyd yng nghanol y gaer gyda'r blociau barics, gweithdai a llety i'r swyddogion o'i gwmpas.

Roedd maint y gaer yn mesur tua 210 metr sgwâr.

Roedd yr hyn sydd heddiw yn llethr raddol, ar un adeg yn strwythur amddiffynnol gwydn. Byddai llethr neu ragfur yn amgylchynu'r gaer, gyda wal o flociau tywodfaen coch o'i flaen. O flaen hyn roedd hyd at dair ffos ddofn yn rhoi amddiffynfa ychwanegol.

Mae'n eithaf posib i unedau o farchfilwyr Rhufeinig ddefnyddio'r gaer, ac mae teiliau stampiedig a ganfuwyd yng Nghaersws yn awgrymu fod uned filwrol oedd yn hanu o dalaith Rufeinig Iberia (sef Sbaen a Phortiwgal heddiw) wedi'i leoli yma.

Mae tystiolaeth archeolegol yn awgrymu fod y vicus, sef yr anheddiad sifil a adeiladwyd tu allan i furiau'r gaer, yn mesur o leiaf 7 hectar (17.3 erw) ar ochrau deheuol a dwyreiniol y gaer. Cynlluniwyd y gaer yn ofalus gyda grid o strydoedd a lonydd oedd yn ymestyn bron mor bell , gorlifdir afon Hafren tua'r de, a thu hwnt i Nant Manthrig yn y dwyrain. Canolfan fasnachol lewyrchus oedd y vicus, gyda rhai cannoedd o adeiladau pren efallai, oedd yn gartrefi i weithdai, siopau a hyd yn oed tafarn gynta'r pentref!

Adeiladwyd baddondy, oedd fwy na thebyg yn tynnu dŵr o Afon Carno, ar ochr ddeheuol y gaer, ac mae'n debyg i fynwent hefyd gael ei lleoli yn yr un ardal. Byddai ystod eang o ddeunyddiau lliwgar yn cael ei fewnforio o'r ymerodraeth gyfan. Yn eu mysg roedd llestri bwrdd a gwydr cain, melinau llaw i falu yd, gwin, olew coginio a phigmentau, gan greu cilfach fach o drigolion Rhufeinig fyddai efallai wedi byw bywydau hollol ar wahân, o safbwynt diwylliannol, i'r boblogaeth gynhenid yn y wlad gyfagos.

Pentref y Rheilffordd

Gyda dyfodiad y rheilffyrdd, daeth ffyniant i Gaersws. Cafodd cannoedd o bobl y pentref eu cyflogi gan y rheilffyrdd yn uniongyrchol, gyda llawer o rai eraill yn gweithio mewn diwydiannau oedd yn elwa o'r cysylltiadau gyda gweddill Prydain.

Lleolwyd yr orsaf reilffordd gyntaf oedd yn gwasanaethu Caersws rhyw hanner milltir o'r pentref ei hunan, yn Moat Lane, ar y rheilffordd rhwng Llanidloes a'r Drenewydd, a agorwyd ym 1859.

Cychwynnodd y gwaith o adeiladu'r rheilffordd o'r Drenewydd i Fachynlleth ym 1857. Cwblhawyd y lein ym 1862 a daeth yn rhan o rwydwaith rheilffordd Cambrian ym 1864, yr un flwyddyn ag agorwyd yr orsaf yng Nghaersws.

Y rheilffordd nesaf i wasanaethu'r pentref, oedd y lein i'r Fan. Adeiladwyd y rheilffordd gan Gwmni Rheilffordd y Fan ym 1871 i wasanaethu pyllau plwm a grisial trwm y Fan, ger Llanidloes - y pwll plwm mwyaf cynhyrchiol a gwerthfawr ym Mhrydain.

Rheolwr cyffredinol ac arolygwr rheilffordd y Fan rhwng 1872 a 1887 oedd John 'Ceiriog' Hughes, y bardd telynegol, ac awdur cyfres o gerddi ar y testun 'Oriau' [Oriau'r Haf (1870); Oriau Olaf (1888) ac ati.] yn ogystal â chaneuon enwog sy'n cael eu perfformio mewn Eisteddfodau hyd heddiw - yn eu mysg 'Dafydd y Garreg Wen'. Cyfrannodd hefyd at ysgrifennu 'Cymru fu', yn ogystal â chynhyrchu rhyddiaith ddychanol. Lleolir tŷ Ceiriog ar y ffordd i Drefeglwys, yr ochr draw i Afon Carno, a gellir gweld ei fedd ym mynwent eglwys Llanwnnog.

Caersws owes its existence today to two distinct periods of development; the first was the establishment of a Roman fort here in the AD 70s, the second was the coming of the railways during the 1860s. From this location the impact of both of these phases is clear.

Porth Rufeinig amser hynny (chwith) a nawr (dde).
Roman gateway then (left) and now (right).
(©CPAT & Steve Smith)

The earthworks visible on the far side of the road are the remains of the rampart wall that once enclosed the Roman fort. The farmhouse that stands at the far side of the field has been built directly above the fort's headquarter building or Principia, located at the centre of the fort, surrounded by barrack blocks, workshops and officers' accommodation.

The entire fort covered an area of around 210m square.

What today is a gentle bank, was a formidable defensive structure. A bank, or rampart, surrounded the fort, fronted with a wall built of red sandstone blocks. In front of this were up to three deep ditches that provided added protection.

The fort may well have been used by Roman cavalry units, and stamped tiles found at Caersws suggest that at one stage the fort was garrisoned by a military unit raised in the Roman province of Iberia (modern-day Spain and Portugal).

Archaeological evidence suggests the vicus, the civilian settlement that developed outside the walls of the fort, covered an area of at least 7 hectares (17.3 acres) on the south and east sides of the fort, laid out in a carefully planned grid of streets and lanes which stretched almost to the floodplain of the Severn to the south, and beyond Manthrig Brook to the east. The vicus was a flourishing commercial centre, with perhaps several hundred timber buildings accommodating workshops, shops and even the village's first pub!

A bathhouse probably drawing water from the River Carno was built to the south of the fort, and a cemetery also appears to have been set up in this area. A large range of exotic merchandise was imported from across the empire, including fine tableware and glass, querns for grinding corn, wine, cooking oil and pigments, creating a small enclave of Roman citizens which may have remained culturally separate from the native population in the surrounding countryside.

A Railway Village

The coming of the railways led to a boom in Caersws. Hundreds of people from the village were employed by the railways directly, with many more working in industries that benefited from the communication links with the rest of Britain.

The first railway station to serve Caersws was actually situated about half a mile from the village, at Moat Lane, on the Llanidloes and Newtown railway which opened in 1859.

Construction of the Newtown to Machynlleth line began in 1857. The line was completed in 1862 and became part of the Cambrian railway network in 1864, the same year that Caersws station opened.

The next railway to serve the village was the Van line. The line was constructed by the Van Railway Company in 1871 to serve the Van lead and barytes mines at Van, near Llanidloes - the most productive and valuable lead mine in Britain.

The general manager and superintendent of the Van line from 1872 - 1887 was John 'Ceiriog' Hughes, the lyric poet, who rote the 'Oriau' series of poems [Oriau'r Haf (1870); Oriau Olaf (1888) etc.] and various well known songs that are still performed at Eisteddfodau to this day, including 'Dafydd y Garreg Wen', and who contributed to 'Cymru fu', as well as satirical prose. Ceiriog's house is located a short distance further along the Trefeglwys road, on the far bank of the River Carno, and his grave can be found in the churchyard at Llanwnnog.

Y gaer heb fawr o weddillion.

O dan y caeau tu hwnt i'r rhandiroedd a'r hen waith carthion, wrth ochr llwybr Ffordd Hafren, y mae gweddillion Caersws I, caer Rufeinig gynharaf y pentref, a adeiladwyd a meddiannwyd tua 70 OC. Ychydig iawn o wrthgloddiau sy'n weddill o'r gaer hon, fu yma am gyfnod byr iawn. Mae ymchwiliad geoffisegol diweddar gan Ymddiriedolaeth Archeolegol Clwyd-Powys wedi datgelu lleoliad y poptai bara a adeiladwyd yn agos at y rhagfuriau amddiffyn ac amlinellau ysgafn adeiladau oedd yn sefyll tu fewn i'r amddiffynfeydd ar un adeg.

Caersws - Maes Brwydr?

Yn ôl yr hanesydd Rhufeinig Tacitus, oedd yn ysgrifennu ar y pryd, roedd Caradog (Caractacus) arweinydd rhyfelwyr wedi brwydro a cholli brwydr fawr yn 51 OC, yn erbyn y fyddin Rufeinig rhywle yn ardal lwythol yr Ordofigiaid. Roedd y frwydr mewn gwlad fryniog, gydag afon yn rhoi amddiffynfa ychwanegol i'r rhyfelwyr brodorol oedd wedi sefydlu eu hunain ar fryn amlwg, gyda rhagfuriau i'w hamddiffyn.

Mae haneswyr ac archeolegwyr wedi dadlau ers talwm ynghylch lleoliad y frwydr, ond mae'r achos mai Caersws oedd lleoliad y gwrthdaro rhwng y ddwy fyddin, yn gryf. Mae'n bosib mai bryngaer enfawr Cefn Carnedd, milltir tua de-orllewin y pentref oedd y cadarnle ar ben y bryn lle bu Caradog yn tyrru ei ddilynwyr i wrthsefyll y Rhufeiniaid.

Wrth ymweld â'r fryngaer yn ddiweddar, recordiwyd tystiolaeth gan ymchwilydd o Gomisiwn Brenhinol Henebion Cymru o losgi ger y porth gogledd-orllewin. Daethpwyd o hyd i garreg dafll rhyw 140m ar ochr orllewinol y porth - a yw'r rhain efallai'n arwyddion o frwydr fawr arweiniodd at y rhan yma o Gymru'n dod o dan reolaeth yr Ymerodraeth Rufeinig?

Rhandai moethus oedd yn gartref i dlodion ar un adeg.

Erbyn hyn mae Llys Maldwyn, oedd ar un adeg yn ysbyty a Thloty dan Ddeddf y Tlodion i ardal y Drenewydd a Llanidloes, wedi cael eu troi yn rhandai a fflatiau deulawr gyda'r enw newydd - Plas Maldwyn.

Pam oedd pobl yn mynd i'r tloty?

Roedd rhesymau amrywiol pam roedd pobl yn mynd i'r tloty. Fel arfer, oherwydd eu bod yn rhy dlawd, rhy hen neu'n rhy sâl i gynnal eu hunain. Yn aml, byddai teuluoedd yn gwrthod menywod di-briod beichiog, a'r tloty oedd yr unig le iddyn nhw fynd yn ystod ac ar ôl geni'r plentyn. Os byddai dyn cadarn ei gorff yn mynd i'r tloty, roedd yn rhaid i'w deulu cyfan fynd gydag ef.

Y bwriad oedd gwneud bywyd tu fewn i'r tloty mor ffaidd â phosibl. Byddai'r dynion, y menywod, y plant a'r cleifion yn byw ar wahân, ac yn cael dim ond y bwyd mwyaf sylfaenol ac undonog. Roedd yn rhaid i holl drigolion y tloty wisgo'r un wisg fras a chysgu mewn ystafelloedd cysgu cyffredin.

Roedd trigolion yn cael bath dan oruchwyliaeth unwaith yr wythnos. Byddai'r trigolion cedyrn eu cyrff yn gorfod gwneud gwaith caled megis torri cerrig neu dynnu hen raffau ocwm yn gareiau. Byddai'r henoed a'r cleifion yn eistedd yn yr ystafelloedd dydd neu'r clafdaï, a rhoddwyd ychydig iawn o gyfle iddynt gael ymwelwyr. Ychydig iawn o gyswllt oedd rhieni'n cael gyda'u plant - rhyw awr efallai unwaith yr wythnos ar brynhawn Sul.

Ar ddiwedd y 19eg ganrif, ac ym mlynnyddoedd cynnar yr 20fed ganrif, gwelodd yr amodau yn y tloty'n raddol. Yn sgîl sefydlu'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol ym 1948, trodd Llys Maldwyn yn ysbyty i rai â salwch meddwl, gan arbenigo yng ngofal plant a cheifion gydag anawsterau dysgu, a dyna oedd ei rôl nes cau ym 1999.

Llys Maldwyn

Llun artist ymosodiad y Rhufeiniaid ar Cefn Carnedd / Artists impression of the Roman attack on Cefn Carnedd
Darluniad gan Chris Wallbank/Illustration by Chris Wallbank.

Bryngaer Cefn Carnedd / Cefn Carnedd Hillfort
(©CPAT)

Geoffiseg Caersws / Caersws Geophysics
(©CPAT & ©GeoPerspectives)

Llys Maldwyn 1902
Llys Maldwyn 1902

The fort that left barely a trace.

Under the fields beyond the allotments and former sewage works, skirted by the route of the Severn Way, lie the remains of Caersws I, the earlier of the two Roman forts at Caersws, which was constructed and occupied around AD 70. This short-lived fort has left only very slight earthworks, but recent geo-physical investigation by the Clwyd-Powys Archaeological Trust has revealed the position of bread ovens built close to the defensive ramparts and the faint outlines of buildings that once stood within its defences.

Battlefield Caersws?

The Roman historian Tacitus, writing at the time, tells us that in AD 51, the warrior leader Caractacus (or Caradog) fought and lost a mighty battle with the roman army somewhere in the tribal area of the Ordovices, in hilly country with a river providing added protection the native warriors that had taken up position on a prominent hill, defended by ramparts.

Historians and archaeologists have long debated the location of the battle, but there is a strong case for Caersws being the location where the two forces clashed, and the massive hillfort on Cefn Carnedd, one mile south west of the village, being the hilltop stronghold where Caractacus rallied his followers to resist the Romans.

On a recent visit to the hillfort, an investigator from the Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Wales recorded evidence of burning at the north-west gateway. A slingshot pebble was also identified around 140m west of the gateway - could it be that these are the faint traces of a mighty battle that saw this part of Wales fall under the control of the might of Rome?

The luxury apartments that once housed paupers.

Now converted into a range of apartments and maisonettes, Llys Maldwyn (renamed Plas Maldwyn) was formerly a hospital and originally the Poor law Union Workhouse for Newtown and Llanidloes District.

Why did people enter the workhouse?

People ended up in the workhouse for a variety of reasons. Usually, it was because they were too poor, old or ill to support themselves. Unmarried pregnant women were often disowned by their families, and the workhouse was the only place they could go during and after the birth of their child. If an able-bodied man entered the workhouse, his whole family had to enter with him.

Life inside the workhouse was intended to be as repellent as possible. Men, women, children, the inform, and the able-bodied were housed separately and given the most basic and monotonous food. All inmates had to wear the rough workhouse uniform and sleep in communal dormitories.

Supervised baths were given once a week. The able-bodied were given hard work such as stone-breaking or picking apart old ropes called oakum. The elderly and infirm sat around in the day-rooms or sick-wards with little opportunity for visitors. Parents were only allowed limited contact with their children - perhaps for an hour or so a week on Sunday afternoon.

During the late 19th and early 20th century, conditions in the workhouse gradually improved. After the creation of the National Health Service in 1948, Llys Maldwyn became a hospital for the mentally ill, specialising in the care of children and patients with learning difficulties, and continued in this role until its closure in 1999.

Caersws: Pentref a Thraddodiad Chwaraeon - a sporting village

Saif Caersws ar lannau Afon Hafren, sef afon hiraf Prydain, 240 milltir o hyd. Adeg y Rhufeiniaid, enw'r afon oedd Sabrina, ar ôl duwies Geltaidd.

Mae'n groesfan naturiol ers cyfnod cynhanes, a dim ond yn ddiweddar mae teithwyr wedi gallu croesi'r afon Hafren trwy ddefnyddio pont yng Nghaersws. Adeiladwyd y pont bresennol, sydd â thri bwa eliptigol gyda llinellau tlws, o gerrig lleol gan y syrfëwr enwog, Thomas Penson ym 1821, yn lle pont gynharach oedd â dau fwa.

Mae'r Hafren yn afon wych i bysgota am frithyll a phenllwyd, ac mae'n denu pysgotwyr o Brydain gyfan. Cymdeithas Bysgota Caersws sy'n gyfrifol am drwyddedu a rheoli pysgota yng Nghaersws.

Yn ogystal â bod yn gynefin perffaith i'r brithyll a'r penllwyd, mae'r dyffryn cyfan yn gyfoethog o safbwynt bioamrywiaeth, ac yn gynefin delfrydol i ddyfrgwn, ac yn safle nythu i bibydd y dorlan, glas y dorlan a gwennol y glennydd.

Clwb Pêl Droed Caersws - Yr Adar Gleision

Mae clwb pêl-droed yn y pentref ers dros 130 o flynyddoedd, ac mae'r cofnod cynharaf o gêm yn cael ei chwarae rhwng 'Caersws Red Roses' a 'Newtown Blue Stars' yn dyddio o fis Rhagfyr 1877. Ar ôl 1887 enw'r clwb oedd 'Caersws Amateurs', yn bennaf er mwyn profi pwynt i'w cystadleuwy'r proffesiynol yn Y Drenewydd a Llanidloes. Cafodd y gair 'Amateurs' ei hepgor ym 1974 pan ddaeth amaturiaeth i ben yn swyddogol.

Llysenw clwb pêl-droed Caersws yw'r Adar Gleision - enw a rennir gyda chlwb arall yng Nghymru - clwb Dinas Caerdydd. Gall Caersws honni mai nhw yw'r Adar Gleision gwreiddiol fwy na thebyg, oherwydd dim ond ym 1899 y sefydlwyd clwb Dinas Caerdydd - deuddeg mlynedd yn ddiweddarach na 'Caersws Amateurs'.

Coetiau

Mae traddodiad hir yng Nghaersws o chwarae'r gêm hynafol yma; diben y gêm yw taflu cylchau metel at bin pen haearn sy'n sefyll mewn pwll clai.

Mae cofnodion cyngrhair coetio yn Sir Drefaldwyn yn mynd yn ôl mor bell â 1924 ac ers 1970 mae Clwb Coetio Caersws wedi bod yn hanfodol i'r gêm, trwy gynnal gemau rhyngwladol rhwng Cymru a'r Alban, yn ogystal â Phencampwriaeth Agored Prydain yn 2008.

Rasys Trotian

Cynhaliwyd rasys trotian blynyddol ar gaeau Ffermydd Red House a Dolhafren, Caersws ers 1978. Mae trotian yn enw arall ar rasys tresi, fel y'i gelwir yn America, lle mae tresi 'cloffrwmaw' yn cael eu gosod o gwmpas coesau'r ceffylau i'w hatal rhag carlamu. Mae Rasyas Caersws wedi datblygu'n sylweddol dros y blynyddoedd diweddar, ac erbyn hyn maent yn ddiwyddiad poblogaidd ar y calendr cymdeithasol.

Penllwyd - arglwyddes y nant / Grayling - the lady of the stream

Caersws stands on the banks of the river Severn, at 240 miles long, the longest river in Great Britain. The river is also known as Hafren, its Welsh name and in Roman times it was called Sabrina, after a Celtic goddess.

A natural fording point since pre-history, it is only in relatively recent times that travellers have been able to cross the Severn by bridge at Caersws. The present bridge, with its graceful lines of three elliptical arches, was built in local stone by the eminent surveyor, Thomas Penson in 1821, replacing an earlier two-arch bridge.

The Severn provides a particularly fine fishery for brown trout and grayling, attracting anglers from across the UK. Fishing at Caersws is licensed and managed by the Caersws Angling Association.

The river doesn't just provide the perfect habitat for trout and grayling. The whole river valley is rich in biodiversity, providing an ideal environment for otters and nesting sites for sandpipers, kingfishers and sandmartins.

Caersws FC - the Bluebirds

There has been a football club in the village for over 130 years, the earliest record records a game between Caersws Red Roses and Newtown Blue Stars in December 1877. From 1887 the club played under the name 'Caersws Amateurs', largely to make a point to their professional rivals from Newtown and Llanidloes. The term Amateurs was dropped in 1974 when amateurism was officially ended.

Caersws football club has the nickname The Bluebirds, a name shared with another Welsh football club - Cardiff City. Caersws can probably claim to be the original Bluebirds as Cardiff City was only founded in 1899 - twelve years later than Caersws Amateurs.

Quoits

Caersws has a long tradition of playing the ancient game of quoits; the object of which is to throw metal hoops at an iron pin centred within a clay pit target.

Records of a quoiting league in Montgomeryshire date back as far as 1924 and since 1970 Caersws Quoiting club has been central to the game, regularly hosting international Wales v Scotland games and also the 2008 British Open Championship.

Trotting

Annual horse trotting races have been held at Red House and Dolhafren Farms in Caersws since 1978. Trotting is another name for the American sport of harness racing, where straps called 'hobbles' are attached to the horses' legs to stop them from galloping. The Caersws races have grown in stature in recent years, and are now a popular event in the social calendar.

Croeso i Lanwnnog - Welcome to Lanwnnog

Daw enw Llanwnnog o enw'r Sant Gwynog, a anwyd yn ôl pob tebyg yn gynnar yn y 6ed ganrif. Ystyr gwreiddiol y gair Cymraeg "Llan" oedd clostir, a oedd fel arfer yn cynnwys mynwent. Yn ddiweddarach, byddai Llan yn golygu eglwys - felly Llanwnnog - Eglwys Sant Gwynog.

Mae'r eglwys bresennol, sy'n dyddio o'r 15fed ganrif, yn cynnwys tywodfaen coch sgwâr o'r gaer Rufeinig oedd yn sefyll ar un adeg yng nghanol Caersws. Hefyd yn yr eglwys gwelir croglen gerfiedig gain, yn ogystal ag enghraifft o wydr lliw canoloesol yn ffenestr y gogledd.

Mae'n bosibl fod y fynwent uchel hirgrwn yn deillio o'r clostir gwreiddiol, oedd efallai'n ffos a rhagfur syml.

Yn y fynwent y mae bedd John Ceiriog Hughes, 1832 - 1887, y bardd oedd hefyd yn orsaf-feistr gyda chyfrifoldeb am reilffordd y Fan yng Nghaersws. Roedd yn enwog iawn am ei farddoniaeth, a “Nant y Mynydd” yw un o'i gerddi mwyaf poblogaidd.

Llanwnnog takes its name from St. Gwynnog, believed to have been born during the early 6th century. In Welsh the word 'Llan' originally referred to an enclosure, normally an enclosure containing a burial ground. Over time, Llan would later come to mean church, hence Llanwnnog - St Gwynnog's Church.

The present church, which dates from the 15th century, incorporates squared red sandstone taken from the Roman fort once located at the centre of Caersws. It also contains a finely carved roodscreen and an example of medieval stained glass in the north window.

The raised oval churchyard may derive from the original enclosure which was possibly a ditch and simple rampart.

In the churchyard is the grave of John Ceiriog Hughes, 1832 - 1887, the Welsh bard who was also a railway stationmaster with responsibility for the Van line at Caersws. Noted for his Welsh poetry, 'Nant y Mynydd' is one of his most popular verses.